

Työllisyyden polarisoituminen ja työn laatu kriisin aikana: European Jobs Monitor 2013

Tiivistelmä

Johdanto

Työllisyyden kasvun kulta-ajalla ennen vaikean taantuman alkamista vuonna 2008 Euroopan työmarkkinoille syntyi lähes 30 miljoonaa uutta työpaikkaa. Työmarkkinoilta on sittemmin kadonnut viisi miljoonaa työpaikkaa, ja työttömyys – joka on jälleen kerran voimakkaassa kasvussa – on nyt korkeimmillaan sitten 1990-luvun lopun. Tässä toisessa European Jobs Monitor vuosiraportissa tarkastellaan yksityiskohtaisesti työllisyyden viimeaikaisia muutoksia sekä jäsenvaltioissa että koko EU:ssa. Analyysi kattaa kolme selvästi erottuvaa kautta:

- taantumaa edeltänyt työllisyyden kasvukausi (1995–2007)
- vaikea taantuma (2008–2010)
- tyrehtynyt elpyminen (2011–2012).

Tarkastelussa käytetään työpaikkakohtaista lähestymistapaa määrällisten (kuinka monta työpaikkaa syntyi tai katosi) ja laadullisten (minkälaisia työpaikkoja) työllisyysmuutosten kuvaamiseksi.

Taustaa

Älykästä, kestäväää ja osallistavaa kasvua koskevassa EU:n Eurooppa 2020 strategiassa sitoudutaan korkean työllisyys- ja tuottavuusasteen edistämiseen. Samalla painotetaan jälleen aiemman Lissabonin strategian tavoitteita uusien ja parempien työpaikkojen luomisesta. Uusia työpaikkoja tarvitaan, jotta yhä pidentyvien työttömyysjonojen ongelma saadaan ratkaistua. Työttömien määrät ovat joissakin jäsenvaltioissa lähestymässä tasoa, joka on todellinen uhka yhteiskuntarauhalle ja kestäväälle talouskasvulle.

Eurooppa tarvitsee kuitenkin myös parempia, tuottavampia työpaikkoja pystyäkseen jälleen kerran kohottamaan kansalaistensa elintasoaa laajentuvassa, yhteen kietoutuneessa globaalissa taloudessa.

Euroopan komission vuonna 2012 julkaisemassa tiedonannossa Tavoitteena työllistävää elpyminen mainitaan aloja, joilla työllisyyden kasvua pidetään todennäköisimpänä. Nämä alat ovat terveyspalvelut, tieto- ja viestintätekniikka, henkilökohtaiset ja kotitalouspalvelut sekä lupaava, mutta vaikeasti määriteltävä "vihreiden työpaikkojen" kategoria. Koska raportissa on käytetty työpaikkakohtaista lähestymistapaa, siinä annetaan ajankohtaista tietoa sekä kasvavien että taantuvien alojen ja ammattien työllisyyden tasosta ja työn laadusta.

Lähestymistavan mukaisesti työpaikat kuvataan tietyiksi ammateiksi tietyillä aloilla käyttäen standardoituja kansainvälisiä luokituksia (ISCO-ammattiluokitus ja NACE-toimialaluokitus), minkä jälkeen tarkastellaan työllisyyden muutoksia kussakin jäsenvaltiossa ja koko EU:ssa. Analyysiin tuo laatuulottuvuuden se, että työpaikat asetetaan järjestykseen palkkatason, koulutustason tai laajemman, moniulotteisen työn laatua kuvaavan indeksin mukaan.

Työpaikkakohtaista lähestymistapaa käytti ensimmäisenä Nobel-palkittu Joseph Stiglitz Yhdysvalloissa 1990-luvulla, minkä jälkeen sitä hioivat Erik Olin Wright ja Rachel Dwyer. Tässä varhaisessa yhdysvaltalaisessa työssä keskeisenä kysymyksenä oli, saavutetaanko työllisyyden kasvu työpaikkojen laadun kustannuksella. Kysymys on ajan

myötä saanut lisää sävyjä. Työpaikkakohtaista lähestymistapaa on käytetty etenkin sen arvioimisessa, missä määrin kehittyneiden talouksien työllisyysrakenteissa tapahtuu polarisoitumista, jolloin keskipalkkaiset työpaikat vähenevät tai katoavat, tai kohenemista (koulutusta vaativien, korkeapalkkaisten työpaikkojen lisääntymistä) tietotaitoihin pohjautuvan teknologisen kehityksen (skill-biased technological change) ennusteiden mukaisesti.

Keskeiset havainnot

- Työllisyyden romahtaminen kaikkialla Euroopassa taantuman aikana johti palkkarakenteen polarisoitumiseen. Työpaikkakato oli suurin keskipalkkaisissa teollisuuden ja rakennusalan ammateissa. Edeltävälläkin kaudella (1995–2007) oli tapahtunut jonkin verran polarisoitumista, mutta se oli huomattavasti heikompaa. Sen vastapainona oli myös merkittävästi laajempi rakenteellinen koheneminen.
- Kriisi korosti polarisoitumista useimmissa maissa, mutta samalla se myös vähensi huomattavasti rakenteellisten muutosten vaihtelua Euroopassa. Työllisyyden kasvukauden aikana muutostyyppit vaihtelivat Euroopan maiden institutionaalisen rakenteen mukaan (polarisoituminen Manner-Euroopassa, koheneminen Pohjoismaissa ja keskipalkkaisten työpaikkojen lisääntyminen Etelä-Euroopassa), mutta kriisin aikana useimmissa maissa tapahtui samankaltaista polarisoitumista.
- Vuosina 2011–2012 työllisyyden polarisoituminen väheni ja korkeapalkkaiset työpaikat lisääntyivät, keskipalkkaisten työpaikkojen väheneminen väheni ja matalapalkkaisia työpaikkoja katosi suhteellisesti enemmän. Etenkin maissa, joiden työmarkkinat ovat joustavimmat, työmarkkinoilla tapahtui selvempää kohenemistä, mutta jatkuvasti heikkenevän työllisyyden maissa työmarkkinat polarisoituivat edelleen.
- Polarisoituminen rajoittui enimmäkseen palkkarakenteeseen myös taantuman aikana. Jos työpaikat luokitellaan niissä vaadittavan keskimääräisen koulutustason tai muiden kuin palkkaan liittyvien työn laatutekijöiden mukaan, työpaikkarakenteen muutos on vuodesta 1995 lähtien lähes kaikissa EU-maissa suosinut korkean palkkatason työpaikkoja. Tämä johtuu siitä, että keskipalkkaisesta viidenneksestä on kadonnut ennen kaikkea työpaikkoja, joiden koulutusvaatimukset tai muut kuin palkkaan liittyvät työn laatutekijät ovat alempitaisoisia kuin pelkkä palkka (teollisuuden ja rakennusalan miesvaltaiset työpaikat).
- Korkeampipalkkaiset työpaikat olivat paljon joustavampia kriisin aikana, ja niiden määrä jatkoi kasvuaan (vaikkakin vain hieman) jopa vaikean taantuman huippukausina. Taantuman kahden ensimmäisen vuoden aikana korkeampipalkkaisten työpaikkojen lisääntyminen oli enimmäkseen julkisen sektorin osaamisintensiivisten palvelujen (etenkin terveydenhuolto- ja koulutuspalvelujen) ansiota. Vuosina 2011 ja 2012 työpaikat lisääntyivät sen sijaan yksityissektorin osaamisintensiivisissä palveluissa. Euroopassa syntyi tänä aikana kaikkiaan yli 400 000 uutta näiden palvelualojen työpaikkaa parhaiten palkatussa viidenneksestä.
- Taantuman aikana naiset saavuttivat yhä voimakkaammin miehiä. Tämä koskee sekä työssä olevien määrää että työllisyysrakenteen korkeampiin kerroksiin kuuluvia työpaikkoja. Naisten osuus työllisistä kasvoi etenkin keski- ja hyväpalkkaisissa (eli parhaiten palkattuihin viidenneksiin kuuluvissa) työpaikoissa. Tämä on johtunut osaksi siitä, että naiset ovat yliedustettuina tietyillä kasvualoilla, esimerkiksi terveydenhuollossa, ja aliedustettuina rakennusalan kaltaisilla taantuvilla aloilla. Se kuvastaa kuitenkin myös naisten korkeampaa koulutustasoa aikana, jolloin laadukkaamman työpaikan saaminen edellyttää entistä useammin korkeaa koulutusta.

Lisätietoja

Employment polarisation and job quality in the crisis: European Jobs Monitor 2013 raportti on luettavissa seuraavassa osoitteessa: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1304.htm>

Lisätietoja antaa tutkimuspäällikkö John Hurley: joh@eurofound.europa.eu